

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:

НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Колесниченко Олександр Володимирович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДКРИТТЯ ПРОКУРОРОМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО СТАЛИ ПІДСТАВОЮ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	617
Красіловський Вадим Олександрович ЩОДО СУТНІСНОГО РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПОТЕРПІЛОГО В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	619
Лукашук Каріна Русланівна ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	623
Ляховченко Іван Анатолійович СУД ПРИСЯЖНИХ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	626
Маркіна Анна Валеріївна СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ В УКРАЇНІ	628
Мельник Олександр Леонідович ОБОВ'ЯЗКИ ОСОБИ В ЗВ'ЯЗКУ З ОБРАННЯМ ДО НЕЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	632
Понурко Тарас Андрійович ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОКАЗІВ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	635
Фатєєв Андрій Вікторович ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПІДСЛІДНІ ДЕРЖАВНОМУ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ	637
Філімонов Микита Володимирович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ У РЕЗУЛЬТАТІ ЗНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	639
Шугалевич Ігор Васильович ПРАВОВА ПРИРОДА ПОСТАНОВ ВЕРХОВНОГО СУДУ	641

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Аркуша Лариса Ігорівна, Кучеров Дмитро Сергійович КОРУМПОВАНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК УМОВА ДЛЯ ВЧИНЕННЯ ПОДАТКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	645
Тіщенко Валерій Володимирович, Стародубов Сергій Вікторович ПІДСТАВИ ТА ЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ВБИВСТВ	648
Загородній Віктор Євстафійович, Наумович Ігор Сергійович ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ	650
Вашук Олеся Петрівна КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛІСТИКИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ	653
Подобний Олександр Олександрович, Єрусланова Тетяна Геннадіївна ОКРЕМІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗІ СТОРОНИ ОБВИНУВАЧЕННЯ	655
Самойленко Олена Анатоліївна, Щербак Ірина Анатоліївна ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНТЕНТ-АНАЛІЗУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ	657
Цехан Дмитро Миколайович, Єлхін Олексій Володимирович ЗЛОЧИННІ УГРУПОВАННЯ ЯК ЕКОНОМІЧНІ АГЕНТИ: АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ОПЕРАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ВИТРАТ	660

що правові основи огляду комп'ютерних даних у ст. 237 КПК України закладені, однак питання розмежування ситуацій, коли належною буде та чи інша форма фіксації наразі не достатньо чітко викладена у нормах КПК України і цей недолік має бути усунутий.

Список використаних джерел:

1. Шилов А. В. Отримання інформації з вилученої електронної техніки як спосіб збирання доказів: спірні питання практичного застосування. *Правові новели*. 2018. № 5. С. 172-178.
2. Малахова О. В. До питання огляду сторонами кримінального провадження змісту Інтернет-сторінок. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 2. С. 64-69.
3. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22 лютого 2024 року, судова справа № 208/3704/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117277325>.
4. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 20 травня 2024 року, судова справа № 161/3192/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119331797>.
5. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 листопада 2023 року, судова справа № 595/359/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476534>.
6. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 18 вересня 2023 року, судова справа № 161/5817/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113626920>.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, зняття інформації з електронних інформаційних систем, огляд, кримінальне процесуальне доказування, допустимість доказів.

Keywords: covert investigative (search) actions, removal of information from electronic information systems, review, criminal procedural evidence, admissibility of evidence.

Шугалевич Ігор Васильович

Національний університет «Одеська юридична академія»

аспірант кафедри кримінального процесу

ПРАВОВА ПРИРОДА ПОСТАНОВ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Правова природа судового прецеденту викликає дискусії серед авторів з часів незалежності України. Дискусійними залишаються питання як самого поняття судового прецеденту та його співвідношення з судовою практикою, так і власне самого змісту та місця судового прецеденту серед джерел права.

Не зачіпаючи в межах даної статті означеної проблематики, слід звернути увагу на не менш важливого питання, яке має пряме та безпосереднє практичне значення в розрізі правозастосування.

Таке питання зводиться до правової природи правових висновків колегій суддів, судових палат та об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, а також Великої Палати Верховного Суду.

До теперішнього часу ми можемо спостерігати, що судова практика не має єдиного розуміння відносно правової природи правових висновків колегій суддів, судових палат та об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, а також Великої Палати Верховного Суду, наслідком чого є ігнорування окремих позицій Верховного Суду.

Для прикладу, в ухвалі колегії суддів Вищого антикорупційного суду від 13 вересня 2022 року в рамках справи № 991/747/20 зазначено, що: «Тільки в постановах палати, об'єднаної палати чи Великої Палати Верховного Суду можуть міститись висновки про те, як саме повинна застосовуватись норма права, які мають враховуватись судами при застосуванні таких норм права [1].

Не приділяючи особливої уваги цьому питанню, звернемо увагу лише на положеннях ч. ч. 1, 2, 3 ст. 434-1 КПК України, згідно яких видається очевидним, що постанови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду не лише містять висновки щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, але й більше того, законодавцем передбачено правовий механізм (підстави та порядок) відступу від таких висновків колегій суддів (ст. ст. 434-1, 434-2 КПК України) [2, ст. 434-1, 434-2].

Переконані, що проблематика даного питання обумовлена винятково невірним тлумаченням положень ч. 4 ст. 442 КПК України [2, ст. 442]. Зокрема, поза увагою правозастосовувачів залишається те, що: (1) дана норма (ч. 4 ст. 442 КПК України) являється спеціальною, й передбачає винятково випадок, коли колегія суддів, палата або об'єднана палата не погоджується із застосуванням відповідної норми права; (2) дана норма жодним чином не унеможливує зазначення відповідного висновку щодо застосування норми права колегією суддів Верховного Суду.

Про викладене свідчить й сама практика Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Так, згідно постанови колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 06 березня 2019 року у справі № 756/5803/17-к: «Виходячи з телеологічного (цільового), логічного й системного тлумачення положень статей 434-1-434-2 КПК України і статей 13, 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» можна зробити висновок, що кримінальним процесуальним законом визначені процесуальні механізми забезпечення єдності судової практики, що полягають у застосуванні спеціальної процедури відступу від висновків щодо застосування норм права, викладених у раніше постановлених рішеннях Верховного Суду. Логіка побудови й мета існування цих процесуальних механізмів указує на те, що в цілях застосування норм права в подібних правовідносинах за наявності протилежних правових висновків суду касаційної інстанції слід виходити з того, що висновки, які містяться в судових рішеннях судової палати Касаційного кримінального суду, мають перевагу над висновками колегії суддів, висновки об'єднаної палати Касаційного криміналь-

ного суду над висновками палати чи колегії суддів цього суду, а висновки Великої Палати Верховного Суду над висновками об'єднаної палати, палати й колегії суддів Касаційного кримінального суду» [3].

Однак, чи є правова природа висновків колегій суддів, судових палат та об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, а також Великої Палати Верховного Суду однаковою, й чи передбачено будь-які правові наслідки в результаті ігнорування відповідних постанов?

Першочергово слід зауважити, що в кримінальному процесуальному законі України відсутня санкція за неврахування висновків Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, викладених у його постановках/ухвалах, як і належним чином не визначено серед підстав касаційного оскарження можливість посилання на неправильне застосування судом норм матеріального чи процесуального права, в розрізі, для прикладу, застосування норми права без врахування висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, в той час як такого роду механізми активно застосовуються в рамках адміністративного судочинства (п. 1 ч. 4 ст. 328 Кодексу адміністративного судочинства України) [4, ст. 328].

В той же час ч. 6 ст. 13 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» передбачає, що висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права [5, ст. 13].

Вважаємо, що в цілях забезпечення сталості та єдності судової практики правову конструкцію ч. 5 ст. 9 КПК слід сформулювати наступним чином: «Кримінальне процесуальне законодавство України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини, а також висновків Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду» [3, ст. 9].

Конструкцію п. 3 ч. 1 ст. 413 КПК пропонуємо викласти в наступному вигляді: «Неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність, що тягне за собою скасування або зміну судового рішення, є: неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту, зокрема сформульованому у висновках Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, а також Великої Палати Верховного Суду» [3, ст. 413].

Приписи ч. 1 ст. 412 КПК пропонуємо доповнити наступним змістом: «Істотними порушеннями вимог кримінального процесуального закону є такі порушення вимог цього Кодексу, які перешкодили чи могли перешкодити суду ухвалити законне та обґрунтоване судові рішення, зокрема через неврахування правових висновків Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, а також Великої Палати Верховного Суду».

В свою чергу, ч. 6 ст. 13 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» пропонуємо доповнити другим абзацом, а саму статтю викласти в наступному вигляді: «Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. Висновки

щодо застосування норм права, викладені у постановах об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, а також Великої Палати Верховного Суду є обов'язковими для інших судів, відступ від яких можливий лише в порядку, передбаченому цим Кодексом».

Вважаємо, що шляхом наведених законодавчих змін дійсна роль постанов Верховного Суду буде забезпечена, в той час як правова природа окремих постанов Верховного Суду буде розмежована.

Список використаних джерел:

1. Ухвала колегії суддів Вищого антикорупційного суду від 13 вересня 2022 року в рамках справи № 991/747/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106448469>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
3. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 06 березня 2019 року у справі № 756/5803/17-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80396292>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15>.
5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19>.

Ключові слова: постанова; висновки; обов'язковість; врахування; правова природа.

Keywords: decree; conclusions; obligation; consideration; legal nature.